

๑. ชื่อเรื่อง การเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

๒. หลักการและเหตุผล

ในช่วง ๒ - ๓ ทศวรรษที่ผ่านมาโครงสร้างทางอายุของประชากรไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างชัดเจน กล่าวคือ ทั้งจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของประชากรเด็กลดลง อีกทั้งประชากรผู้สูงอายุยังมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง การที่สังคมไทยมีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) เกินกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมด นับได้ว่าสังคมไทยได้เข้าสู่ “สังคมสูงวัย” หรือกล่าวอีกนัยคือ โครงสร้างทางอายุของประชากรไทยซึ่งในอดีตเป็นประชากรเยาว์วัยได้เปลี่ยนผ่านเป็นโครงสร้างทางประชากรสูงวัย ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครเช่นกัน

ประเด็นที่สำคัญในการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุคือ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไป ในอัตราที่รวดเร็วมาก เกินกว่าอัตราการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ อันอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบสวัสดิการและบริการต่าง ๆ มารองรับ ข้อมูลจากการคาดประมาณประชากรขององค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ชี้ให้เห็นว่าสัดส่วนของประชากรสูงอายุในประเทศไทยจะเพิ่มจากประมาณร้อยละ ๘ เป็นร้อยละ ๑๖ ในราวปี พ.ศ.๒๕๖๓หรือใช้เวลาเพียง ๒๐ ปีเท่านั้น ซึ่งเป็นระยะที่สั้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงที่ประเทศพัฒนาแล้วเคยประสบ นอกจากนี้การคาดประมาณประชากรไปในอนาคตจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและระดับนานาชาติ ต่างชี้ให้เห็นตรงกันว่า ประชากรสูงอายุน่าจะมีอายุยืนยาวขึ้นไปอีกในอนาคต ซึ่งย่อมหมายความว่าผู้สูงอายุจะต้องใช้ชีวิตในช่วงสูงอายุนานขึ้น ต้องการหลักประกันที่มั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น รวมทั้งผู้สูงอายุซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีสมรรถภาพของร่างกายถดถอยลง โอกาสที่จะเผชิญโรคร้ายต่าง ๆ ที่จะบั่นทอนสุขภาพกายและสุขภาพใจน่าจะเพิ่มขึ้น ในส่วนของกรุงเทพมหานครซึ่งในปัจจุบันมีประชากรสูงอายุมากที่สุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ทั้งยังมีแนวโน้มที่ประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับอัตราในภาพรวมของประเทศ การก้าวสู่สังคมสูงวัยและประเด็นทางคุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุจึงเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งที่กรุงเทพมหานครต้องตระหนักและแสวงหากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมาป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อรองรับประเด็นจากสังคมสูงวัยนั้น ในระดับประเทศรัฐบาลได้มีการเตรียมการทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยการกำหนดยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๔๔ - ๒๕๖๔) ในส่วนของกรุงเทพมหานครนั้น ก็ได้มีการตระหนักและให้ความสำคัญกับประเด็นเกี่ยวกับประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่มุ่งให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งความปลอดภัยและความสุข โดยคำนึงถึงผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะด้วย นอกจากนโยบายข้างต้นแล้วกรุงเทพมหานครยังได้มีการจัดทำแผนกรุงเทพมหานคร

ระยะยาว ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๕๖ – ๒๕๗๕) ซึ่งมีการกำหนดวิสัยทัศน์ให้กรุงเทพมหานครเป็น “มหานครแห่งเอเชีย” ภายในปี พ.ศ.๒๕๗๕ ซึ่งหนึ่งในยุทธศาสตร์หลัก ๖ ประการนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรสูงอายุในกรุงเทพมหานคร คือยุทธศาสตร์ที่ ๓ ว่าด้วยการเป็น “มหานคร” สำหรับทุกคน

สำนักงานเขตดินแดงเป็นสำนักงานเขตที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น ทั้งสิ้นจำนวน ๑๒๖,๒๘๗ คน โดยมีทั้งประชากรที่อยู่พื้นราบและประชากรแนวสูงคือ ประชากรที่อยู่อาศัยในแฟลตของการเคหะแห่งชาติ นอกจากนั้นยังมีผู้ลงทะเบียนรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นลำดับที่ ๕ ของกรุงเทพมหานคร มีชุมชน จำนวน ๒๓ ชุมชน จำนวนผู้สูงอายุในชุมชนจากแบบสำรวจสุขภาพ จำนวน ๕,๒๓๐ คน สถานการณ์ของผู้สูงอายุในชุมชนมีฐานะปานกลาง ไม่สามารถเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพ ประกอบกับบุตรหลานต้องทำงานดูแลครอบครัวตนเองก่อน จึงเป็นภาวะการถูกทอดทิ้ง เห็นได้ว่าเข้าสู่สังคมสูงวัยเช่นกันจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายในพื้นที่เขตดินแดงเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุต่อไป

๓. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่เขตดินแดงได้รับความรู้เรื่องการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
๒. เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ
๓. เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ

๔. เป้าหมาย

จัดอบรมให้ความรู้กับกรรมการชุมชน ๒๓ ชุมชน จำนวน ๕๐ คน โดยเฉลี่ยจากขนาดของชุมชน ในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๙

๕. ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงานฯ

๑. SWOT Analysis : เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน หรือ สิ่งที่น่าจะเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน Albert Humphrey ได้ชื่อว่าเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดนี้ SWOT มาจากตัวย่อภาษาอังกฤษ ๔ ตัว คือ

S : Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กร นั่นเอง ว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กรควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

O : Opportunities หมายถึง โอกาส เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอก องค์กรปัจจัยใดที่สามารถ ส่งผลกระทบในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระแทกดังกล่าวได้

การวิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้ง สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในองค์กร เพื่อที่จะระบุจุดแข็ง(S-Strengths) และจุดอ่อน(W-Weaknesses) ของ องค์กร ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กร เพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์ ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เป็นการค้นหาโอกาส(O-Opportunities) และอุปสรรค(T-Threats) ทางการทำงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจาก สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการ ดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตรา การขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบาย การเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อม ทางสังคม เช่น ระดับ การศึกษาและอัตรารู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่นพระราช บัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึงกรรมวิธีใหม่ๆ และพัฒนาทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ

๒.PDCA หรือ Deming Cycle คือ วงจรการบริหารงานคุณภาพ ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ดังนี้

P-Plan : ขั้นตอนการวางแผน เพื่อเลือกปัญหา ตั้งเป้าหมายการแก้ปัญหาและวางแผน แก้ปัญหา พร้อมกับพิจารณาว่าต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้นๆ โดยระบุวิธีการเก็บ ข้อมูลและกำหนดทางเลือกให้ชัดเจน ซึ่งการวางแผนจะช่วยให้สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่างๆ ทั้งในด้านแรงงาน วัตถุดิบ เวลา และงบประมาณ

D-Do : ขั้นตอนการดำเนินการแก้ไขปัญหตามแนวทางที่วางไว้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องมีการ ตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่า ได้ดำเนินการไปตามแผนหรือไม่ เพื่อทำการปรับปรุงให้เป็นไปตาม แผน

C-Check : ขั้นตอนการตรวจสอบ และเปรียบเทียบผล คือการประเมินผลหลังจากปฏิบัติตาม แผนแล้ว ว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ขั้นตอนต่อไป

A-Action : การกำหนดเป็นมาตรฐานและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ขั้นตอนนี้พิจารณาผลการประเมินได้ ๒ กรณี ๑.)บรรลุลัทธิประสงคตามแผนที่วางไว้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานได้ ๒.)ไม่บรรลุลัทธิประสงคตามแผนที่วางไว้ ควรนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาว่าควรดำเนินการอย่างไร เช่น มองทางเลือกใหม่ๆที่น่าจะเป็นไปได้ หรือปรับปรุงแก้ไขบางส่วนและพยายามให้มากกว่าเดิม หรือเปลี่ยนเป้าหมายใหม่

๖. กรอบแนวทางการดำเนินงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุเป็นการทำงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นการต้องเตรียมความพร้อมของชุมชนให้ทราบและตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุจึงต้องจัดให้มีการประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๔๕ – ๒๕๖๔) และแผนพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ระยะที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๕๗ – ๒๕๖๐) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการดูแลด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมแก่ผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการจัดอบรมขึ้น ดังนี้

๖.๑ การเตรียมการ

- ๖.๑.๑ เสนอผู้อำนวยการเขตขอความเห็นชอบเพื่อจัดการอบรม
- ๖.๑.๒ จัดทำหนังสือเชิญกรรมการชุมชนเข้าร่วมอบรม
 - ชุมชนในพื้นที่เขตดินแดง จำนวน ๒๓ ชุมชน
- ๖.๑.๒ จัดทำหนังสือเชิญวิทยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้
 - วิทยากร จากศูนย์บริการสาธารณสุข ๔ เพื่อให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ สุขภาวะผู้สูงอายุ
 - วิทยากรจากโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ให้ความรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
 - วิทยากรจากสำนักพัฒนาสังคม ให้ความรู้ด้านเงินออม
 - ดำรวจชุมชนสัมพันธ์จากสถานีตำรวจนครบาลดินแดง เป็นวิทยากรเน้นหนาทนาการและสอดแทรกแนวคิดในการใช้ชีวิตให้อยู่กับครอบครัวในวัยสูงอายุ
 - สถานที่อบรม ณ ห้องประชุมสำนักงานเขตดินแดง

๖.๒ การประสานวิทยากร

- ๖.๒.๑ จัดเตรียมหลักสูตรความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุดังนี้
 - การให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วยและดูแลตนเองเบื้องต้น

- การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบครอบครัวและชุมชน
- ส่งเสริมการออมเพื่อวัยหลังเกษียณ
- สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ

๖.๓ การดำเนินการ

จัดประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมชุมชนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุภายในเดือนกันยายน

๒๕๕๙

๗. ระยะเวลาการดำเนินการ

ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม – กันยายน ๒๕๕๙ โดยมีรายละเอียดและขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน	วัน/เดือน/ปี	ผู้รับผิดชอบ
๑. เสนอผู้อำนวยการเขตขอความเห็นชอบเพื่อจัดการอบรม	๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๙	นักพัฒนาสังคม
๒. จัดทำหนังสือเชิญผู้แทนชุมชนเข้าร่วมอบรม	๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙	นักพัฒนาสังคม
๓. จัดทำหนังสือเชิญวิทยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ	๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙	นักพัฒนาสังคม
๔. ประสานวิทยากรจัดเตรียมหลักสูตรความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	๑๒ – ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙	นักพัฒนาสังคม
๕. ดำเนินการจัดอบรม	๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๙	นักพัฒนาสังคม

๘. งบประมาณ

ไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ เนื่องจากสำนักงานเขตดินแดงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งมีโครงการ CSR เพื่อสังคม ได้แก่ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ฟอรั่มจันทวน เป็นต้น

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

เป้าหมาย/วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	วิธีการ/เครื่องมือ
เป้าหมาย (Output) จัดอบรมให้ความรู้กับ กรรมการชุมชน ๒๓ ชุมชน จำนวน ๕๐ คน โดยเฉลี่ยจาก ขนาดของชุมชน	กรรมการชุมชนเข้ารับการ อบรม จำนวน ๕๐ คน	- จัดอบรมให้ความรู้ - รายงานผลการฝึกอบรม

เป้าหมาย/วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	วิธีการ/เครื่องมือ
วัตถุประสงค์ (Outcome) ๑. เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่เขตดินแดงได้รับความรู้เรื่องการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ๒. เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ๓. เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ	- ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เรื่องการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรม เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๕ - จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม ผู้เข้ารับการอบรมอย่างน้อย ร้อยละ ๙๐ มีความตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อดูแลผู้สูงอายุ	- แบบสอบถามก่อนและหลังการอบรม - รายงานสรุปผลการดำเนินงาน - แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม

๑๐. ข้อเสนอแนะ

รัฐต้องกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อหน่วยงานระดับปฏิบัติสามารถดำเนินการได้ในทิศทางเดียวกัน